

Нема никакве сумње да је предлог Устава Српске православне цркве – Пећке патријаршије од далекосежног значаја за нашу Цркву и српски народ...

... те да је због тога заслуживао да, као нацрт, најпре буде упућен на јавну расправу, у којој би учествовало како свеколико свештенство тако и лаици, па да тек потом, као предлог за коначно усвајање, буде упућен Светом архијерејском сабору.

Чињеница да је посреди предлог а не нацрт сведочи о томе да је Свети архијерејски синод донео одлуку да се не проводи никаква јавна расправа о њему. Свети архијерејски сабор наравно може променити ту одлуку и упутити нацрт Устава на јавну расправу.

Преамбула Устава

Преамбула овог устава је тако састављена да би могла бити преамбула устава сваке православне цркве, а нарочито Васељенске патријаршије у Константинопољу, која је одувек полагала право да буде изнад свих националних православних цркава, те да стога све епархије у расејању буду под њеном непосредном јурисдикцијом. Наши верници у расејању иду, међутим, у српске православне храмове због тога што су српски. Да се тиме не руководе, они би, сходно овој преамбули, требало да иду у најближи православни храм, било да је он грчки, руски, бугарски или румунски.

У страху да не буду оптужени за етнофилију, творци ове преамбуле дефинисали су Српску православну цркву као наднационалну, да не кажемо мондијалистичку

творевину. Отуда и навод из Посланице Галатима Светог апостола Павла да „у Христу нема више ни Јудејина ни Јелина“, те да наша српска Црква „представља Заједницу која превазилази природне, националне, културне и друштвене разлике“.

Да се, не дај Боже, Свети Сава руководио овом поруком коју буквално следе творци ове преамбуле, он уопште не би од никејског патријарха тражио аутокефалност Српске православне цркве, као стожера и српске државе и српског националног идентитета. Уместо тога ми бисмо, као православни Срби, остали под јурисдикцијом Васељенске патријаршије, као што је наш српски православни народ под турским ропством био неко време под јурисдикцијом грчких фанариота. И због чега се краљ Александар толико трудио да до 1922. године васпостави јединствену Пећку патријаршију, кад су поједини делови наше српске Цркве, у духу одбацивања етнофилетизма, могли остати под јурисдикцијом Васељенског патријарха? А и да не помињемо да је под турским ропством и под аустријском влашћу у избеглиштву Српска православна црква преузела улогу српске државе, које више није било, и била најзаслужнија за очување српског националног идентитета. Напослетку, Српска православна црква је једина српска установа која је, за разлику од државе, сачувала непрекинути континуитет од Светог Саве до данас.

Заиста је чудно што творци ове преамбуле пренебрегавају ове кључне духовно-историјске разлоге и пресудне културно-историјске чињенице. Како то сигурно не чине из незнања, поставља се питање зашто то чине.

По мом суду, у преамбули би се изричито морали навести Свети Сава, први српски архиепископ, и аутокефалност Српске православне цркве од 1219. године, јер је управо из црквене аутокефалности рођена српска национална свест, чији је стожер светосавље. А наше светосавље је и особено поимање православља као таквог којег нема у другим православним црквама.

Није стога нимало случајно што скоро сви ондашњи писци истичу српску земљу као нови Израил, а Србе као нови изабрани народ. До таквог расуђивања нису, међутим, довела само патриотска осећања ондашњих црквених људи, већ јасно разумевање историјског обзора – да се до државне самосталности и црквене аутокефалности може доћи само уздизањем свога рода и племена, као свога стада „оваца“. Изгледа да су творци ове преамбуле то једноставно сметнули с ума.

Свети Сава се у овом предлогу Устава помиње само једном и то у члану 160 ставу 2 тако што се у загради наводи 13. глава Студеничког типика Светога Саве, као да је то једино чиме је он задужио аутокефалну Српску православну цркву. Стога се тешко можемо отети утиску да су творци овог предлога Устава намерно потценили његову непроцењиву улогу у стварању наше националне Цркве и националне државе. А и да не помињемо Законоправило Светога Саве, прву кодификацију (додуше највећма превод) нашег државног и канонског права.

Наша Српска православна црква у још понечему се разликује од других православних цркава. То су породичне славе. Па како оне уопште могу бити ваљане и с теолошког становишта допуштене, кад о њима нема ни помена у Јеванђељу, делима апостола, учењу црквених отаца и одлукама васељенских сабора и Светом предању? Па могу јер су оне неодступни део само наше црквено-историјске традиције.

Све нас то наводи на закључак да би у преамбули морао бити наглашен особени светосавски дух српског православља. И то би управо морало бити учињено уочи осмовековне годишњице и Српске православне цркве и српске државе.

Откуд 18 архиепископа?

У данашњим основним школама тешко да би се могао наћи ученик или ученица који не знају да је Српска православна црква током осам потоњих векова (са извесним прекидима током турског ропства и боравка у туђини под аустријском влашћу) имала само по једног архиепископа, који је касније био и патријарх, односно митрополит карловачки и београдско-карловачки. Уколико се усвоји предлог овог устава, на наше велико изненађење открићемо да имамо чак 18 митрополија на чијем се челу налази 18 архиепископа. Како је у нашој Цркви и историји звање архиепископа искључиво везано за аутокефалност цркве као такве, многи ће помислити да се наша Црква разграђује и распада на 18 аутокефалних цркава. А они боље упућени одмах ће разабрати да је на делу растављање Цркве на митрополије и епархије са високим ступњем аутономије, те да Патријаршија као таква само номинално постоји. Колико је то опасно и далекосежно не треба даље објашњавати. Довољно је само поменути да су негдашње комунистичке власти присиле нашу Цркву да, због Македоније и Македонаца, обнови Охридску архиепископију и до чега је све то довело. Па зар заиста у нашој Цркви има и таквих појединаца који би хтели да се тај проблем Охридске архиепископије осамнаест пута умножи стварањем 18 нових митрополија са архиепископом на њиховом челу? Има неког чудног предказања у чињеници да се три наше затечене митрополије налазе у данас независним државама.

Све ово ће наравно имати и своју забавну страну. Тако се епископ вршачки и банатски мора питати зашто његов у Христу брат епископ сирмијско-сремски постаје митрополит и архиепископ кад је банатска епархија, и по броју храмова и верника, знатно већа од сремске епархије. А сличних питања и поређења биће напретек.

Па шта је разлог који је до овога довео? То су сујета и самољубље, за које се не би могло рећи да су хришћанске врлине. А они су довели до оваквог расуђивања: ако је само један од нас архиепископ, зашто не бисмо и ми то били. Довољно је само да изменимо Устав, па да сви ми, који то жарко желимо, то и постанемо.

(Данас)